

Katri Rayk,
fəlsəfə doktoru
Tartu Universitetinin Narvi Kollecinin direktoru

ESTONİYA MİSALINDA İKİDİLLİ TƏHSİLİN ÜMUMİ TƏHSİLDƏ ROLU

ABSTRAKT

Estoniya ictimai məktəblərində əsasən tədris dili dövlət dili olan eston dilidir. İctimai məktəblərin təxminən beşdə biri rusdillidir. Dövlət dili ilə yanaşı, Estoniyanın bəzi ictimai məktəblərində tədris dili kimi rus, ingilis, fransız, alman və fin dillərindən istifadə olunur.

Hal-hazırda Təhsil və Tədqiqat Nazirliyinə əsasən orta pillədə məktəblərin 90%-də 4 və ya daha artıq fənn eston dilində tədris olunur. Bununla belə, hər bir məktəb orta pillədə fənlərin 60%-ni dilin və fənnin inteqral tədrisi metodu əsasında tədris etməyə çalışır.

Davam edən böyük dəyişikliklər prosesində həm dövlət, eləcə də məktəblər tərəfindən ana dilinin qorunub saxlanılmasına və inkişafına böyük diqqətin yetirilməsi vacibdir.

Bu günə qədər ikidilli təhsil əsasən rusdilli məktəblərdə vardı, amma artıq vəziyyət dəyişməyə başlayır. 2010-cu ilin Milli tədris planı hamıya eyni şəkildə məktəbdə çoxdilli dərslər prosesini həyata keçirməyi və dilin və fənnin inteqral tədrisini tətbiq etməyi həvalə edir. Beynəlxalq tədqiqatlar göstərir ki, hər bir məktəb üçün dərslər prosesində multimedani mühiti yaratmaq və fənni inteqral şəkildə tədris etmək eyni şəkildə nailiyyət gətirir.

Şagirdlər üçün ana dili olmayan dildə təhsil almaq Estoniyada 1960-cı illərin əvvəllərində başladı. İlk öncə, tədris dili ana dilindən əlavə, ingilis dili idi. Tədris yarı-ingiliscə olan məktəblər o zamanlar da, bu gün də Estoniyada elitar məktəb hesab olunurdular. Hal-hazırda Estoniyanın ictimai məktəblərində əsas tədris dili dövlət dili olan eston dilidir. Eyni zamanda, ictimai məktəblərin təxminən beşdə biri rusdilli məktəblərdir, çünki rusdilli etnik azlıqlar Estoniyanın ümumi əhalisinin 30%-ni təşkil edirlər. Rusdilli məktəblər əsasən Tallində və ölkənin şimal hissəsində yerləşirlər, burada əhalinin əksəriyyəti rusdillidirlər. Dövlət dili ilə yanaşı, Estoniyanın bəzi ictimai

məktəblərində tədris dili kimi rus, ingilis, fransız, alman və fin dillərindən istifadə olunur. Rus mənşəli hər dördüncü rusdilli şagird keçmiş Sovet İttifaqının tərkibinə daxil olan etnik qruplara aiddir və hal-hazırda, eston məktəblərində və ya immersiv proqramlar əsasən eston dilində aparılan məktəblərdə oxuyur. Bundan irəli gələrək, hər bir müəlim hansı növ məktəbdə təhsil verməsinə baxmayaraq, tədris dilinə və dövlət dilinə sahib olmalı və eləcə də multimedani mühitə asanlıqla uyğunlaşmalı və inteqral tədris metodologiyasından istifadə etməyi bacarmalıdır. Yuxarıda adı çəkilən tələblər ölkənin hüquqi aktlarında, çərçivəsənədlərində və inkişaf aktlarında öz əkslərini

tapırlar. Dil haqqında Qanun istənilən vəzifəni tutan insanı ali təhsillə yanaşı B2 səviyyəli müvafiq eston dili sertifikatını əldə etməyə həvalə edir. Bu qanun müəllimlərə də aiddir. Hər bir eston dili müəllimi üçün isə C1 səviyyəsini təsdiqləyən müvafiq sənədi əldə etmək məcburidir. Müəllimin peşəkar standartında multi-mədəni dərs mühitinin təmin edilməsi qeyd olunur. Müəllim tədris prosesində hər bir şagirdin fərqli dil və mədəni xüsusiyyətini nəzərə almalıdır. Bundan əlavə hər bir müəllimin Estoniya tarixi və mədəniyyəti, Avropa və dünya haqqında şəxsi nəzəri olmalı və şagirdlərə bu nəzərini yeritməməlidir ki, milli eyniləşdirmə və cəmiyyətin mənəvi dəyərləri arasında bir növ baryer yaranmasın (Müəllimlərin peşəkar standartı V, 2005). Estoniya inteqrasiya strategiyasında 2013-cü ilə qədər müəllimin dəyərlərin formalaşması və fərqli mədəniyyətə doğru müsbət yanaşmanın artması kimi rolunu müəyyən olunmuşdur. (2008-2013 illər üçün Dövlət strategiyasının proqramı). Müəllimlərin təhsil strategiyasında, 2013-cü ilə qədər xarici dilin tədrisi metodikasında kurs hər bir tələbə, gələcək müəllim üçün məcburi olacaqdır. Gələcək fənn müəllimlərinin müxtəlif növ ümumtəhsil müəssisələrində təcrübə keçmələri dövlət səviyyəsində vacibdir, hansılarda tədris dili tələbələr üçün ana dili deyil. (Estoniya müəllimlərinin təhsil strategiyası 2009-2013-cü illər üçün). Yeni Milli tədris planı 2010-cu ildə qəbul edildi. Onda dilin və fənnin inteqral tədrisi metodları (Milli tədris planları baza və orta məktəblər üçün, 2010) çox vacibdir.

Müasir Estoniyada cəmiyyət eyni zamanda məzmun və dilin inteqral tədrisi nəticəsində müəyyən tədris bacarıqlarının inkişafını təmin edən “Dilin və fənnin inteqral tədrisi” (content and language integrated learning) anlayışı altında metodologiyayı nəzərdə tutur. (Mehisto, P. &

Marsh, D.,2008). Estoniyanın rusdilli məktəbləri (Russian-medium) dil və fənnin inteqral tədrisinin tətbiqində irəlidədirlər. Təxminən 10 il əvvəl Kanada misalını nəzərə almaqla “dilin immersiyası” proqramı həyata keçirilməyə başladı. Proqram rusdilli məktəblər üçün könüllü idi və dilin və fənnin inteqral tədrisini nəzərdə tuturdu. İmmersiyanın məqsədi bunlardan ibarətdir: şagirdlər həm ana dilində və eləcə də eston (dövlət) dilində eyni bacarıqlar qazansınlar. Ən azı, fənlərin 50%-i immersiv proqramlara əsasən eston dilində tədris olunur. İmmersiya inteqral tədrisə aiddir və növbəti prinsipə əsaslanır: bir dil üçün bir müəllim (Keeklembuskeskus: kümne aasta jagu kogemusi. Language Immersion Centre: Ten Years of Accomplishment, 2010). İmmersiv proqramlar həm məktəbəqədər təlim müəssisələrində, eləcə də ictimai məktəblərdə yayılmışdır. Belə ki, Estoniyada erkən və gec immersiyanın tam və qismii formalarından istifadə olunur. Tədrisin bu metodologiyasının müsbət nəticələri artıq hamı üçün əyanidir (baxın: immersiyanın elmi araşdırmaları və nəticələri 2001-2009: http://www.kke.ee/index.php?lang=est&pages_ID=46&menus_ID=1&active_link_ID=55&mark=0). İmmersiv proqramların müsbət nəticələri barədə faktı o hal təsdiq edir ki, Estoniyada rusdilli məktəblərin və bağçaların yarısı könüllü şəkildə təhsilin qeyd olunan proqramına birləşdi.

1997-ci ildə “Estoniyada baza və orta məktəblər” qanununa yeni maddə əlavə olundu və onun əsasında rusdilli məktəblər orta məktəp pilləsində mərhələlərlə eston dilində tədrisə keçməyə başladılar. Bu keçid 2007-ci ilin sentyabrın birinə qədər sona çatmalı idi.

Orta məktəbdə təhsilə başlayan şagirdlər 2011-ci ildə müəyyən fənləri eston dilində öyrənməyə başlayıblar. Milli Tədris Planlarına əsasən icbari fənlərin 60%-i eston dilində tədris

olunurlar. Oxşar “tranzisiyanın” məqsədi odur ki, hər bir rusdilli şagird məktəbi bitirdikdən sonra təhsilini davam etdirə və əmək bazarında yüksək dövlət dili bilgisinə görə rəqabət bacarıqlı ola bilsin. Rusdilli şagirdlərə doğru oxşar yanaşmanın məqsədi eston və rusdilli şagirdlər üçün eyni dil imkanlarını inkişaf etdirməkdir. Bu isə onlara rəqabət qabiliyyətli olmaqda və istənilən sahədə inteqrasiya etməkdə yardım edir. Bu sahə həm iş, həm təhsil və eləcə də digər ictimai fəaliyyət ola bilər. Məktəblərin orta pilləsində bu cür təhsil modelinə keçid mərhələlərlə baş verdi. Hər dərəcə ilində eston dilində mərhələlərlə yeni fənn əlavə olunur. Cari 2010-2011-ci dərəcə ilində orta pillənin birinci ilində eston dilində minimal olaraq 4 fənn icbari idi. Eston ədəbiyyatı, Estoniya tarixi, sosial elmlər və musiqinin eston dilində tədrisi icbaridir (2007-ci ilin noyabrın 23-də belə bir tənzimləmə hökumət tərəfindən qəbul olundu).

Hal-hazırda Təhsil və Tədqiqat Nazirliyinə əsasən orta pillədə məktəblərin 90%-də 4 və ya daha çox fənn eston dilində tədris olunur. Bununla yanaşı, hər məktəb orta pillədə fənlərin 60%-ni dilin və fənnin inteqral tədrisi metodu ilə tədris etməyə çalışır. Bugünkü gündə müzakirə məsələsini “dil və fənnin inteqral tədrisinin” nəyi bildirdiyi təqdim edir. Şagirdlərin ana dilində dilə sahib olma səviyyəsini və onların yaşlarını nəzərə almaq lazım olub-olmaması mübahisəlidir.

Son illərin tədqiqatlarının əsas mövzunu rusdilli şagirdlərin və müəllimlərin təhsil sahəsində davam edən dəyişikliklərlə əlaqədar münasibətləri təqdim edir. Tədqiqatın ilkin nəticələri göstərdi ki (2009), biz yolayrıcında dayanmışıq: çoxlu sayda şagirdlər və müəllimlər dəyişikliklərlə münasibətdə Proseslərin hələ ki, sona yetmədiyinə və son nəticənin hələ mövcud olmadığına baxmayaraq öz narazılıqlarını bildirirlər. Rusdilli ölkələrlə həmsərhəd olan Şimali Estoniyada, Tallin və

Estoniyanın digər regionları arasında fərq olduqca böyükdür. Tədqiqatların göstərdiyi kimi, şagirdlərin böyük əksəriyyəti ingilis dilində təhsil istəklərini bildirirlər. Estoniyada müsbət nəticə olaraq şagirdlər tərəfindən peşə institutlarında və universitetlərində təhsilə artan marağı göstərmək olar. Bu təhsil mütləq dövlət dilinə sahib olmağı tələb edir. Tədris metodologiyası və şagirdlərin motivasiyası yenə də problemlə məsələ olaraq qalır. Müəllimlər ikinci dildə tədris metodologiyası məsələlərində tam səriştəli deyillər. Müəllimlərin yalnız üçdə biri eston dilində başqa-başqa fənlərin tədrisində səriştəli hesab edilirlər. Buna baxmayaraq onların əksəriyyəti şagirdlərin motivasiyalarının aşağı olduğuna görə narazılıqlarını bildirirlər. Şagirdlər də öz növbələrində dərslərin yorucu və maraqsız olmasından şikayət edirlər. (Masso, I. & Kello, K., 2010). Bu faktı OECD-in hüdudlarında keçirilən TALIS (2007/2008) tədqiqatları da təsdiq etdi. Tədqiqatlar göstərir ki, Estoniyadakı müəllimlər daha müasir və liberal olmalarına baxmayaraq, digər ölkələrlə müqayisədə dərəcə təcrübəsi ənənəvi forma ilə saxlanılır. (Loogma, K., Ruus, V-R., Talts, L & Poom-Valickis, K., 2009). Birbaşa dərəcə prosesini müşahidə edən və onun nəticələrini əks etdirən tədqiqatlar təəssüflər olsun ki, mövcud deyildir.

İmmersiv proqramla eston dilinin tədrisi uşaq bağçasında yavaş-yavaş müsbət şəkildə əldə edilir və əhalinin böyük qismi tərəfindən qəbul olunur. Estondilli məktəblərin üçüncü pilləsində 13-15 yaşlı şagirdlər arasında dövlət dilinin tədrisinə daha çox tələbat vardır. Tədris prosesində eston dilini başa düşmək və ondan istifadə etmək məktəbin ibtidai pilləsində aşağıdır, amma məhz bu mərhələdə dilə vərdiş edilir və baza pilləsinin şagirdləri ilə qeyri-ana dilinin daha intensiv istifadəsi üçün hazırlıqlar görülür. Estoniyada dövlət dilinin tədrisi 2009-cu ildən icbari oldu, rusdilli uşaq

bağçalarında isə dövlət dilinin öyrənilməsi üç yaşından başlayır. (Məktəbəqədər Tədris Müəssisəsiləri üçün Milli Tədris Planları, 2008). Əldə edilən nəticələr aydın şəkildə göstərir ki, proseslər başlanmışdır və uşaq bağçaları tədris üçün lazımi materiallara sahibdirlər. Qeyri-estondilli məktəblərin əksəriyyətində müxtəlif fənlərin eston dilində tədrisi kütləvi şəkildə alındı.

Təhsil və Tədqiqat Nazirliyinin göstəricilərinə əsasən, hal-hazırda ölkə miqyasında mövcud azlıqların məktəblərinin dördü üçü qeyd edilən proseslərə cəlb olunmuşdur. Bir çox məktəblərdə eston dilində tədris fənlərinə aid edilir: fiziki təlim, incəsənət və musiqi. Rusdilli məktəblərin 40%-nin yerləşdiyi Tallin şəhəri özünün tədris modelini təkmilləşdirməyə başladı. Bu modelə əsasən tədrisin ilkin mərhələsində fənlərin 22%-i eston dilində tədris olunur və növbəti pillədə dərs fənlərinin bu göstəricisi yavaş-yavaş 34%-ə qədər artır. Məktəbin ilkin mərhələsində 7-8 yaşlı uşaqlar ikinci dil kimi eston dilini öyrənirlər. Paralel olaraq müəyyən fənlər, musiqi və fiziki təlim kimi humanitar elmlər eston dilində tədris olunur. Təbiətşünaslıq elmləri və Mülki təhsil növbəti pillədə 10-12 yaşlı şagirdlər üçün eston dilində tədris olunan fənlər siyahısına əlavə olunur. Əl işləri və seçim fənlərindən biri artıq 15 yaşlı şagirdlər üçün tətbiq olunur. (Tallin modeli üçün tövsiyə olunan planın hissəsi, 2011).

Qeyd etmək lazımdır ki, baza və orta pillədə dövlət dilinin tədrisi həftədə minimal olaraq 6-dan 12 saata qədər müəyyənləşdirilir. Burada eston dilinin tədrisi məktəbin ibtidai pilləsindən başlayır və yavaş-yavaş hər növbəti pillədə güclənir və baza və orta pillədə 10-dan 15 yaşlı uşaqlar arasında xüsusi icbari şəkildə alır (məktəbin baza və orta pilləsi üçün Milli tədris planları, 2010). Baza pilləsinin yekun imtahanları, Avropa dil biliyinin standartına müvafiq olan dövlət dili üzrə biliyin B1

səviyyəsini tələb edir. Eyni növ imtahanlar məktəbin son pilləsində şagirdi B2 səviyyəsində dövlət dilini bilməyi həvələ edir. İstənilən pillədə dövlət dilinin tədrisinə çox böyük cəhd göstərilməsinə baxmayaraq qeyd etmək lazımdır ki, gözlənilən nəticələr və tələbatlar tədqiqatlar nəticəsində alınan praktiki nəticədən daha yüksəkdir. (Vare, S., 2006).

Təəssüflər olsun ki, rusdilli şagirdlərin akademik nailiyyət səviyyələri hələ ki, estondilli şagirdlərlə müqayisədə lazımi səviyyədə deyil. Bu nəticələr 2006, 2009-cu illərdə OECD PISA tərəfindən tədqiqat məruzəsinə əsaslanaraq çıxarılmışdı. Məruzəyə əsasən eston şagirdləri ilə müqayisədə rusdilli məktəb şagirdlərinin aşağı səviyyəsi göstərilir. Baxmayaraq ki, son illərin aktiv islahatları nəticəsində onlar tərəfindən dövlət dili biliyinin səviyyəsi hiss ediləcək şəkildə yaxşılaşmışdır, xüsusilə də funksional oxuda. Oxu bacarıqları üzrə rusdilli şagirdlərin nəticələri estondilli şagirdlərin nəticələri ilə müqayisədə 40 dəfə aşağıdır. Amma bu, heç də təəccüblü deyil, çünki 15 yaşlı şagirdlər hələ ki, estondilli həmyaşıdlarından fərqli olaraq bütün fənləri eston dilində öyrənmirlər. Bu isə birbaşa onların dövlət dili bilgiləri üzrə daha az inkişaf etmiş bacarıqlarında öz əksini tapır.

Hazırkı dövlət imtahanlarına əsasən (2002-ci ildən) rusdilli şagirdlərin akademik nəticələri eston həmyaşıdları ilə müqayisədə, əsasən də tarixdə, mülki təhsildə, corğafiya və xarici dillərdə yenə də aşağıdır. Amma demək olar ki, məktəbləri əvvəlcədən islahatlara qoşulan və fənlərin müəyyən qrupunda nisbətən uzun zaman estondilli tədris davam edən məktəblərin şagirdlərinin nəticələri eynidir. (Käosaar, I, 2010). Rusdilli məktəb direktorları kütləvi-media vasitələri ilə çalışırlar ki, camaatın diqqətini çox əhəmiyyətli bir fakta yönəltsinlər ki, perspektivli və istedadlı qeyri-

estondilli uşaqların əksəriyyəti estondilli məktəblərə gedirlər və qeyd edilən aşağı nəticələrin səbəblərindən biri kimi rusdilli məktəblərdə bunu da hesab etmək olar. (Öpetajate Leht (Teachers' Newspaper), 14 January, 2011, 2)

Davam edən proseslər isbat edirlər ki, müasir Estoniyada rusdilli məktəblərə böyük diqqət verilir, amma buna baxmayaraq nəticələr barədə söhbət etmək hələ tezdir. Estoniyaya qonşu olan Latviya 2004-cü ildə məktəbləri latış dilində tədris prosesinə keçirdi. Amma bu proses Estoniyada olduğu kimi addım-addım baş vermədi (Papule, E., 2010). Etnik azlıqların təhsili istiqamətində Latviyadakı böyük motivasiyanı qeyd etmək lazımdır. Hal-hazırda məktəblərdə tədrisin yüksək keyfiyyəti şagirdlərin sayına da təsir göstərir. Bugünkü göstəricilərə əsasən 1500 rusdilli şagird məktəbin 10-cu sinfini bitirdi. Təhsil və Tədqiqat Nazirliyinin məlumatlarına əsasən, 2005-ci ildən rəqəmlər demək olar ki, 50% azalmışdır. Hərçənd eyni göstəricilər estondilli məktəblərdə 20%-dən bir qədər artıqdır. Bu göstəricilərə onların gələcək seçimləri kimi, gemoqrafik şərtlər də səbəb ola bilərlər. Son illərdə şagirdlərin kifayət qədər böyük sayı təhsillərini peşə müəssisələrində davam etdirməyi üstün tuturlar. Bu göstəricilər rusdilli məktəblər üçün 39%-i təşkil edir, estondilli məktəblər üçün isə 28%-i. Şagirdlərin müəyyən sayı növbəti bir neçə il də davam edəcək və məqsədi fənlərin inteqrasiyası və ümumi bacarıqların beynəlxalq standartlarının müvafiq şəkildə inkişaf etdirilməsi olan islahatlar nəticəsində baş verən dəyişikliklərdən və stresdən boyun qaçırırlar.

Davam edən böyük dəyişikliklər prosesində həm dövlətin, eləcə də məktəblərin tərəfindən ana dilinin qorunub saxlanılmasına və inkişafına böyük diqqət verilməsi vacibdir. Rusdilli müəllimlərin dillərinin və mədəniyyətlərinin qorunması

prosesində, eləcə də rus dili doğma dili olmayan, amma rus dilində başqa-başqa fənləri tədris edən müəllimlərin rolları çox mühümdür.

Eyni zamanda Estoniya daha bir çağırış qarşısında durur: müəllimlərin eston dilində bacarıqları. Müəllimlərdən onda biri rusdilli məktəblərdə çalışan estonlardır və onlardan üçdə birinin eston dilində bacarıqları qeyri-estondilli müəllimlərə məktəbdə işləmək üçün icbari olan B2 səviyyəsinə uyğun deyil (Təhsil və Tədqiqat Statistika 2011, eləcə də baxın Masso, I. & Kello, K., 2010). Bu isə ikidiilli tədrisin məktəbdə həyata keçirilməsində problem yaradır. Sonralar müəllimləri treninqlərlə və müasir dərs materialları ilə təmin etmək vacibdir ki, onların müvafiq bacarıqları inkişaf etsin. Rusdilli müəllimlər üçün fənnin tədrisi istiqamətində treninqlər elə bir məsələdir ki, onların ətrafında müzakirələr hələ on il əvvəl başlamışdır. (Vassiltşenko, Asser, Trasberg, 1998). Müzakirənin iştirakçıları müəllimlər tərəfindən dilə sərbəst şəkildə sahibolmanı və rus dilində dərs metodları məsələlərini (ana dili olaraq), eləcə də müəllimlər tərəfindən eston mədəniyyətinə yaxınlaşma bacarığının inkişafını vurğulayırlar.

Təəssüflər olsun ki, bu istiqamətdə keçirilən treninqlər kifayət etmir və multimədəni təhsil üçün vacib olan fənlərə kifayət qədər diqqət yetirilmir. Eləcə də bugünkü gün Estoniyada demək olar ki, hər bir müəllimə dil və fənnin inteqral tədrisinin metodikası baxımından treninq gərəkdir. Həm rus, eləcə də eston dilində tədris edən müəllimlərə xüsusi diqqət yetirmək çox vacibdir. Dil və fənnin inteqral tədrisi məktəbin baza pilləsinin dəqiq və təbiət elmlərində xüsusilə əhəmiyyətlidir.

Bu günə qədər ikidiilli təhsil əsasən yalnız rusdilli məktəblərdə tətbiq olunurdu, amma artıq vəziyyət dəyişir. 2010-cu ildə Milli Tədris Planı

hamını eyni şəkildə məcbur edir ki, məktəbdə multimədəni tədris prosesini yaratsın və dilin və fənnin inteqral tədrisindən istifadə etsin. Beynəlxalq tədqiqatlar göstərir ki, dər

prosesində multimədəni mühit yaratmaq və dil və fənni inteqral şəkildə tədrisi hər bir məktəb üçün eyni şəkildə nailiyyət gətirəndir. (Loogma, K., Ruus, V-R., Talts, L & Poom-Valickis, K., 2009).

ƏDƏBİYYAT

- Estoniya müəllimlərinin təhsil strategiyası 2009-2013 illər üçün: In:<http://www.hm.ee/index.php?0511752>. 20.02.2011.
- Keelekümblyuse teadusuuringud 2001-2009 (Language Immersion Scientific Researches 2001-2009)In:http://www.kke.ee/index.php?lang=est&pages_ID=46&menus_ID=1&active_link_ID=55&mark=0. 18.02.2011.
- Keelekümblyuskeskus: kümne aasta jagu kogemusi. Language Immersion Centre: Ten Years of Accomplishment. Центрыязыковогопогружения: результатыдесятилетнейработы,2010. Tallinn:Integratsiooni Sihtasutus, Haridus- ja Teadusministeerium.
- Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava 2008(National Curriculum for Preschool Children's Institution, 2008). In: <https://www.riigiteataja.ee/akt/13351772-20.0.2.2011>. 20.02.2011.
- Keosar - Käosaar, I., 2010. Uue õppeaasta eel. Ettekanne Pärnus 15.09.2010.(Before the Beginning of a New Academic Year). Unpublished*manuscriptinpossessionof theauthor*
- Loqma - Loogma, K., Ruus, V-R., Talts, L. & Pool-Valickis, K., 2009. Õpetaja professionaalsus ning tõhusama õpetamis- ja õppimiskeskkonna loomine. OECD rahvusvahelise õpetamise ja õppimise uuringu TALIS tulemused. (Teacher's Professionalism and Creation of More Effective Teaching and Learning Environment. Results ofOECD International Survey in Teaching and Learning TALIS).Tallinn: Tallinna Ülikooli haridusuuringute keskus.
- Maso və Kelo - Masso, I. & Kello, K., 2010. Vene õppekeelega koolide valmisolek eestikeelsele gümnaasiumiõppele üleminekuks(Readiness of Russian Medium Schools for Transfer to Upper-Secondary School Studies in Estonian Language.) In: <http://www.hm.ee/index.php?048181>. 20.02.2011.
- Piter Mehisko, David Marş - Peeter Mehisto, David Marsh, Maria Jesus Frigols Martin, Kai Võlli, Hiie Asser. 2008. Lõimitud aine- ja keeleõpe (Uncovering CLIL). Tallinn: Iduleht,
- Papule- Papule, E., 2010. Образованиенациональныхменьшинств: опытЛатвии. Education of National Minorities: Latvian Experience. / Presentation at theEstonianMinistry of Education and Research. Unpublished*manuscriptinpossessionof theauthor*.
- Piza - PISA 2009 – Eesti tulemused. Eesti 15-aastaste õpilaste teadimised ja oskused funtsionaalses lugemises, matemaatikas ja loodusteadustes. Koostanud Tire, G., Puksand, H., Henno, I. & Lepmann, T.(PISA 2009 – Estonia's Results. Estonian 15-year-old Pupils' Knowledge and Skills in Functional Reading, Mathematics and Nature Science).Tallinn:Haridus- ja Teadusministeerium. In: - http://uuritud.ekk.edu.ee/fileadmin/user_upload/documents/PISA_2009_Eesti.pdf. 20.02.2011.
- Põhikooli ja gümnaasiumi riiklikud õppekavad, 2010. SeeinRussiantranslation:Государственные программы обучения для основной школы и гимназии, 2010.In:<http://www.hm.ee/index.php?2511432>. 18.02.2011.
- Dövlət inteqrasiya proqramı 2008-20013 illər üçün. In: <http://estonia.eu/about-estonia/society/integration-in-estonian-society.html>. 20.02.2011.

-
- Tallinna mudeli soovituslik tunnijaotusplaan, 2011 (Recommended Lesson Division Plan of Tallinn Model, 2011). Unpublished *manuscript in possession of the author*.
- Vare - Vare, S., 2006. Vene koolide valmisolekust üleminekuks eesti õppekeelega gũmaasiumile 2007. aastal. (About Readiness of Russian Schools for Transition to Estonian-medium Secondary School in 2007). Eesti Rakenduslingvistika Ühingu aastaraamat 2, 303-326.
- Vassiltõenko, L., Hasser, H. & Trasberg, K., 1998. Muukeelne haridus ja õpetajakoolitus (Education acquired in a language other than Estonian and teacher training). Haridus 1998, 6, 10-14.
- Õpetaja V kutsestandard, 2005. Koostanud ja kinnitanud hariduse kutsenõukogu (Teacher's Professional Standard V, 2005. Complied and adopted by Education Professional Council). In: <http://www.hm.ee/index.php?044930>. 18.02.2011.
- Õpetajate Leht. Teachers' Newspaper. 14 January, 2011, 2.
 Tallinna mudeli soovituslik tunnijaotusplaan, 2011 (Recommended Lesson Division Plan of Tallinn Model, 2011). Unpublished *manuscript in possession of the author*.
- Põhikooli ja gũmnaasiumi riilikud õppekavad, 2010. See in Russian translation: Государственные программы обучения для основной школы и гимназии, 2010. In: <http://www.hm.ee/index.php?2511432>. 18.02.2011.
- Keelekũmbluse teadusuuringud 2001-2009 (Language Immersion Scientific Researches 2001-2009) In: http://www.kke.ee/index.php?lang=est&pages_ID=46&menus_ID=1&active_link_ID=55&mark=0. 18.02.2011.
- Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava 2008 (National Curriculum for Preschool Children's Institution, 2008). In: <https://www.riigiteataja.ee/akt/13351772-20.0.2.2011.20.02.2011>.

Raik, Katri

PhD, DoctorPhilosophiae (History)

Director NarvaCollege of the University of Tartu (Narva, Estonia)

BILINGUAL EDUCATION DEVELOPMENTS IN GENERAL EDUCATION: ESTONIA'S EXPERIENCE

ABSTRACT

In today's Estonia the main language of instruction in general education is the state language, Estonian; at the same time around one of fifth of general education is Russian-medium. Besides the Russian language, English, French, German, and Finish are also used as the language of instruction along with the state language in general education of Estonia.

In today's according to data of the Ministry of Education and Research, in 90% of secondary schools more than four subjects are taught in Estonian language. Meanwhile, single secondary schools reach 60% rate of Estonian-medium content/subject instruction.

In the course of big changes it's important for both the state and schools to be able to pay attention to preserving the mother tongue and culture of each nations. Although up to today bilingual education in Estonia has mostly been the territory of the Russian-medium school, the situation is now changing. The new, adopted in 2010, National Curricula value multiculturalism and content and language integrated learning. Results of international researches show that learning in the multicultural environment is significantly underestimated in schools.